

МОКРИЦЬКА

УДК 336.13

Анна Богданівна

a.mokrytska@tneu.edu.ua

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я:
СУБСТАНЦІОНАЛЬНИЙ ПІДХІД

HEALTH CARE FINANCIAL MANAGEMENT: SUBSTANTIAL APPROACH

к.е.н., доцент, Тернопільський національний економічний університет

Згідно з метою проведення комплексного дослідження і поглиблення теоретичних та організаційних основ управління фінансами охорони здоров'я, у статті автором зроблено узагальнення тлумачень сутності управління фінансами та фінансового менеджменту на основі виокремлення окремих позицій дослідників.

В соответствии с целью проведения комплексного исследования и углубления теоретических и организационных основ управления финансами здравоохранения, в статье автором сделано обобщение толкований сущности управления финансами и финансового менеджмента на основе выделения отдельных позиций исследователей.

According to conduct a comprehensive study and deepen the theoretical and organizational foundations of the financial management of health care, the author of the article have been generalized interpretation of the essence of financial management based on individual items isolation of researchers.

Ключові слова: фінансова політика, управління фінансами, фінансовий менеджмент та фінансовий механізм

Ключевые слова: финансовая политика, управление финансами, финансовый менеджмент и финансовый механизм

Keywords: financial policy, financial management and financial mechanism

ВСТУП

Управління фінансами охоплює всю сукупність форм і методів організації фінансових відносин у сфері охорони здоров'я. Складність системи управління фінансами охорони здоров'я зумовлюється її значною структурованістю. З огляду на складний механізм управління галуззю охорони здоров'я, велика частина проблем зумовлена відсутністю обґрунтування теоретичних засад управління фінансами галузі та окремих установ охорони здоров'я, в тому числі, підходів до проблем розробки та прийняття управлінських фінансових рішень. Крім власне "управління фінансами" для характеристики процесів управління використовують ще такі терміни як "фінансовий менеджмент", "фінансове управління" та "адміністрування". З розвитком фінансово-економічних відносин в державі, з переходом до ринкової моделі господарювання, виявляється необхідність і набуває все більшого значення управління фінансами установ та організацій охорони здоров'я, як самостійний вид діяльності державних органів управління та органів управління установою, і який тісно пов'язаний з державною фінансовою політикою [11, с.357].

МЕТА РОБОТИ полягає у визначенні змісту та сутності управління фінансами охорони здоров'я.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань та ресурси Internet. Для досягнення мети використано наукові методи дослідження. Категорійно-понятійний апарат обґрунтовано на основі методу наукових абстракцій та аналогій.

РЕЗУЛЬТАТИ

Розгляду питань фінансового менеджменту підприємств уже приділено чимало уваги, однак проблеми управління фінансами некомерційних організацій розглянуті вітчизняними дослідниками недостатньо, хоч сам термін «фінансовий менеджмент», як зазначає низка вчених, найчастіше використовують для характеристики процесів управління фінансами підприємств різних організаційних форм та різних форм власності [5, с. 8].

В ході дослідження нами було виявлено протиріччя та відмінності у трактуванні понять «управління фінансами» і «фінансовий менеджмент». Деякі автори намагаються довести відмінність між цими термінами. Так, С.Л. Уліна вважає, що фінансовий менеджмент як термін іншомовного походження можна застосовувати лише тоді, коли йдеться про бізнес, тобто про управління фінансово-економічними процесами комерційної організації [14, с. 34]. Ми погоджуємося з тими науковцями, котрі не вважають за доцільне обмежувати сферу

його застосування лише рівнем підприємницьких структур.

С.В. Большаков фінансовий менеджмент дослівно перекладає як «фінансове управління» і вказує на певні відмінності між поняттями «фінансове управління» та «управління фінансами». Зокрема, на думку автора, фінансове управління передбачає використання форм фінансових відносин і методів впливу на об'єкт фінансового управління, тобто фінансовий менеджмент обмежується оперативним управлінням фінансами. Управління фінансами він трактує як більш широке поняття, яке включає, крім фінансового управління, бухгалтерський облік та звітність, маркетингові дослідження, програмно-технічне забезпечення [3, с. 53]. О.П. Крайник та ін. дотримуються думки, що основні завдання фінансового менеджменту підприємницьких структур вирішуються за допомогою раціонального управління потоками їх фінансових ресурсів і розглядають «власне фінансовий менеджмент як управління джерелами фінансування» [8, с. 34], що ще більше звужує сферу застосування фінансового менеджменту.

Відмінності між поняттями «управління фінансами» та «фінансовий менеджмент» пов'язані з різними науковими підходами. Так, дослідження управління фінансами відбулося під впливом вітчизняних традицій у фінансовій науці, основи яких були закладені ще на початку двадцятого століття під впливом таких видатних науковців, вчених як І.Х. Озеров, М.І. Боголепов та ін. Фінансовий менеджмент, як наука, практика, мистецтво управління фінансами підприємств і комерційних організацій має стабільні зарубіжні традиції. Відмінності у традиціях пов'язані з історичними особливостями формування фінансових наук. Коли в 1960–1980-их рр. у світі формувалися сучасні управлінські технології, саме планова вітчизняна економіка не приділяла достатньо уваги розвитку фінансового менеджменту як науки та практики управління фінансами суб'єктів господарювання.

В умовах ринкової економіки простежується тенденція до узгодження та уніфікації трактування понять «управління фінансами» та «фінансовий менеджмент». Таке зближення обумовлене тим, що, як зазначає В.М. Федосов, «сьогодні протиставляти, як це робили раніше, ринкове і неринкове (державне фінансове господарство) середовище вже неможливо і недоречно. Так само як економіка поступово набуває соціальної орієнтованості і далеко не завжди керується виключно мотивами максимізації прибутку, так і в державне фінансове господарювання все більше проникають ринкові елементи. Фінансова результативність діяльності держави вимірюється не стільки кількістю витрачених нею коштів, скільки отриманим ефектом» [4, с. 18]. Ми погоджуємося з думкою В.М. Федосова та вважаємо, що зміна термінів, що використовуються для процесу управління державними фінансами, пов'язана зі зміною сучасної економіко-соціальної ролі держави. Якщо в плановій економіці фінансові ресурси охорони здоров'я розглядалися як частина фінансових ресурсів держави, а управління фінансами охорони здоров'я

пов'язувалося з управлінням фінансами держави, то з переходом до ринкових відносин розширюються види і джерела формування фінансових ресурсів охорони здоров'я, змінюються методи управління цими ресурсами як на рівні державних та місцевих органів управління, так і на рівні окремої медичної установи.

Основними відмінностями дефініцій «управління фінансами» та «фінансовий менеджмент», на нашу думку, є, по-перше, розкриття поняття «фінансовий менеджмент» як форми прийняття та реалізації управлінських рішень на мікрорівні, а термін «управління фінансами» розглядається як управління на макrorівні зі специфічною метою фінансового забезпечення не тільки економічного, а й соціального розвитку. Іншими словами, метою управління фінансами на рівні держави є фінансування розвитку соціальної сфери, забезпечення потреб суспільства. Мета функціонування галузі охорони здоров'я незалежно від моделей фінансового забезпечення, моделей управління, державної політики, організації галузі полягає у задоволенні потреб суспільства у відтворенні, збереженні та зміцненні здоров'я громадян, тобто у забезпеченні соціальної ефективності. Проте досвід функціонування адміністративно-командної системи управління фінансами галузі засвідчив, що зазначеної мети неможливо досягти, не приділяючи уваги економічній ефективності. Саме ігнорування останньої при побудові радянської системи охорони здоров'я зумовило відсутність механізмів адаптації галузі до змін структури власності, умов господарювання, необхідності реформування.

Управління фінансами охорони здоров'я має передбачити визначення мети та її досягнення за допомогою методів фінансового механізму. Мету управління фінансами охорони здоров'я слід узгодити з цілями інших функціональних менеджментів, філософією та місією галузі. Вона може бути різною на кожному етапі розвитку та функціонування медичних закладів, галузі, держави. Управління фінансами повинно, з одного боку, бути спрямоване на забезпечення високої ефективності фінансової діяльності об'єкта охорони здоров'я як невід'ємного елемента ринкової інфраструктури і проявлятися у покращенні конкурентної позиції установи на ринку медичних послуг, з іншого – на забезпечення фінансової стабільності як установи, так і галузі загалом, що дасть змогу надавати медичні послуги, тобто здійснювати діяльність, заради якої вона створена, а також забезпечувати можливості розвитку охорони здоров'я.

«Управління фінансами охорони здоров'я» використовується як більш широке поняття, воно може означати і фінансове адміністрування, коли йдеться про державне фінансове управління, і фінансовий менеджмент – щодо управління фінансами установ охорони здоров'я. Розгляду поняття «фінансовий менеджмент» в сучасній економічній літературі приділено суттєву увагу, але визначення або не розкривають його зміст, або не відображають його сутності як системи управління, а також не завжди точно визначають об'єкт управління [2; 5; 6; 7; 10; 13; 15; 16]. Основними відмінностями

понять фінансове адміністрування охорони здоров'я і фінансовий менеджмент є особливості складу об'єктів і суб'єктів управління, принципів, функцій та управлінських технологій. Сутність управління фінансами проявляється у його функціях і безпосередньо в механізмі реалізації цих функцій та ґрунтується на визначених принципах, оскільки вони дають змогу пов'язати функції управління зі стратегічними цілями розвитку охорони здоров'я [12, с. 128]. Функції та принципи управління реалізуються за умови поєднання методів, форм, засобів вироблення, прийняття та реалізації управлінських рішень у галузі охорони здоров'я, тобто використання управлінських технологій [1, с. 103], про що ми вже писали у наших попередніх публікаціях.

На сучасному етапі функціонування управління фінансами галузі полягає в пошуку додаткових джерел фінансування, контролі за джерелами їх формування та напрямками використання, тобто у використанні управлінських технологій фінансового адміністрування. При цьому об'єктом управління є фінансові ресурси галузі, які формуються у процесі, розподілу і перерозподілу ВВП. В умовах ринкової економіки об'єктами управління фінансами охорони здоров'я крім фінансових ресурсів, є капітал, активи, доходи, видатки, інвестиції, ризики та загрози, фінансовий стан галузі чи медичної установи.

ВИСНОВКИ

З огляду на вищесказане, під управлінням фінансами охорони здоров'я пропонуємо розуміти зорієнтовану на пріоритети суспільного вибору діяльність та взаємодію суб'єктів управління, побудовану на визначених принципах, функціях, технологіях вироблення, прийняття та реалізації управлінських рішень щодо формування, розподілу та використання фінансових ресурсів і організації обігу грошових коштів галузі охорони здоров'я для забезпечення досягнення визначеної мети.

Список використаних джерел

1. Безгубенко Л.М. Управлінські технології фінансового менеджменту установ охорони здоров'я / Л. Безгубенко, А. Мокрицька // Світ фінансів. – Тернопіль: ТНЕУ, 2012. – Випуск 3. – С. 101-111.
2. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента. Т.1 / И.А. Бланк – К.: Ника-Центр, Эльга, 2001. – 512 с.

3. Большаков С.В. Основы управления финансами: учебн. пособие / С.В. Большаков. – М.: ИД ФБК-ПРЕСС, 2000. – 368 с.

4. Бюджетный менеджмент: підручник / [В. Федоров, В. Опарін, Л. Сафонова та ін.]; за заг. ред. В. Федосова. – К.: КНЕУ, 2004. – 864 с.

5. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент: навч. посібник / Г.Г. Кірейцев. – К.: ЦУЛ, 2002. – 496 с.

6. Коваленко Л.О. Фінансовий менеджмент: навч. посібник / Коваленко Л.О., Л.М. Ремньова. – К.: «Знання», 2005. – 485 с.

7. Ковальчук С.В. Фінанси: навч. посібник / С.В. Ковальчук, І.В. Форкун. – Львів: Новий Світ-2000, 2006. – 568 с.

8. Крайник О.П. Фінансовий менеджмент: навч. посібник / О.П. Крайник, З.В. Клепикова. – Львів: ЛДУ, 2001. – 258 с.

9. Кузьменко М.М. Финансовый менеджмент в здравоохранении России / М.М. Кузьменко, В.В. Баранов – М.: Медицина, 1995. – 272 с.

10. Кудряшов В.П. Фінанси: навч. посібник / В.П. Кудряшов – Херсон: Олді-плюс, 2002 р. – 352 с.

11. Мокрицька А.Б. Управління фінансами та фінансова політика: сутнісно-теоретичні аспекти / А. Мокрицька // Наукові записки. Серія «Економіка». Трансформація бюджетної та податкової системи України. – Острого: видавництво Нац. Універ. «Острозька академія», 2010. – Вип. 13. – С. 350–358.

12. Мокрицька А.Б. Функції та принципи управління фінансами охорони здоров'я / А. Мокрицька // Перші наукові читання пам'яті С.І. Юрія: збірник наукових праць / за ред. д.е.н., проф. Кириленко О.П. – 26 лист. 2015 р., м. Тернопіль. – Тернопіль, ТНЕУ, 2015. – С. 127-131.

13. Островська Г.Й. Фінансовий менеджмент: навч. посібник. / Г.Й. Островська – Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. – 576 с.

14. Ремньова Л. М. Фінансовий менеджмент як фактор економічного зростання/ Л.М. Ремньова // Фінанси України. – 2002. – №11. – С. 32–40.

15. Рясних Є.Г. Основы финансового менеджмента: навч. посібник / Є.Г. Рясних – К.: Академ-видав, 2010. – 336 с.

16. Фінанси: підручник / [С.І. Юрій, В.М. Федосов, Л.М. Алексєєнко та ін.]; за ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. – К.: Знання, 2008. – 611 с.